

Манастир Бешка на Скадарском језеру

Манастир Брезовица (Бешка) налази се на острву, једнако удаљеном од Старчева са сјеверозападне и Морачника са југоисточне стране. Један је од највећих манастира на Скадарском језеру, пружа се на пространој заравни сјеверноисточне обале острва од конака грађеног под стијеном, преко цркве Светог Георгија, економске зграде изнад пристаништа до Богородичине цркве.

Манастир датира из 14. вијека. Претпоставља се да су Синаити започели живот на острву. Црква Св. Георгија је задужбина Ћурђа II Стратимировића – Балшића, а цркву Св. Благовијести је подигла његова жена Јелена Балшић, кћер „светопочившег кнеза Лазара“, у 15. вијеку.

Манастир Бешка је играо значајну улогу у духовном животу Зете, будући да се у њему одвијала интезивна преписивачка дјелатност. У манастирском скрипторијуму настао је 1439/40. године чувени Шестоднев старца Никона Јерусалимца. За манастир Бешку је Никон Јерусалимац 1441/42. године, духовник Јеленин, написао у преписци са њом велику књигу духовног

руковођења која даје и типик за живљење, па и неопходна свјетовна знања, познату под називом Горички зборник. Како она свједочи, на свим острвима Скадарског језера се живјело по строгом скитском начину живота.

Сматрало се да је манастир рано напуштен, али се помиње у турским пописима из 1570 – 1571. и 1582. године па је отворено питање да ли је, и ако јесте, колико дуго био напуштен. У активне манастире на језеру Марјан Болица 1614. године убраја и Бешку. Почетком XX стољећа краљ Никола је обнављао Богородичину цркву да би потврдио своју везу са Балшићима, али много више са Јелениним оцем, свецем Косовским кнезом Лазаром.

Манастирска здања

Храм Светог Георгија Побједоносца, задужбина Ђурђа II Страцимировића-Балшића, потиче вјероватно из посљедње четвртине XIV вијека. Као и остале цркве на острвима Скадарског језера триконхалне је основе по угледу на моравску школу, али је мајстор западне школе, вјероватно из приморја, оставио свој потпис. Црква има пространу припрату крстастог свода и велики тродјелни звоник на преслицу. Уз јужни зид триконхоса налази се гроб са једноставном покривном плочом, вјероватно ктитора храма.

Храм Благовијести Пресвете Богородице са два параклиса посвећених Св. Григорију Палами и Св. Марији Египћанки, подигла је 1439–40. године, Ђурђева жена Јелена, рођена Хребљановић, кћерка „светопочившег кнеза Лазара” како пише изнад врата задужбине на ктиторском натпису из 1438. године. Црква је мала, једнобродна, али плијени благо издуженом готичком фигуром и складно уклопљен им украсима на западном зиду. Чистом и господском једноставношћу и достојанством као да говори о племенитом духу ктиторке. Са обје стране су јој дозидани параклиси посвећени Св. Григорију Палами и Св. Марији Египћанки. Отворена припрата са два масивна камена стуба, можда још из античког или раноромејског времена, указују да је црква подигнута изгледа на темељима нешто веће тробродне базилике, према налазима бројне пластике, романских карактеристика – по свему судећи из XII вијека, доба Војислављевића. Зидови централног брода искоришћени су за зидове Јеленине цркве, а бочни бродови базилике претворени су у капеле за сахрањивање, што је у то вријеме било уобичајено за храмове на Скадарском језеру. Уз јужни зид Богородичиног храма налази се гроб ктиторке Јелена Балшић. Богородичину цркву је почетком XX вијека обновио краљ Никола Петровић Његош за здравље супруге Милене и посветио је Полагању ризе Пресвете Богородице, пошто Горички зборник још није био познат.

У манастиру се служи од 1997. године. Обнова манастира је започета почетком 2002. г. Обнову је водио, по благослову Митрополита црногорско-приморског Амфилохија, јеромонах Јефрем Дабановић, тадашњи сабрат Цетињског манастира. На задушнице 9. марта 2002. године Митрополит Амфилохије поставио је камен темељац на првом дијелу конака од кога се кренуло у обнављање храмова и великог конака подигнутог у вријеме Балшића. На Благовијести, 7. априла 2003. године, у Благовештенској цркви Митрополит Амфилохије је служио Свету архијерејску литургију, а по завршетку Литургије је, уз молитвено учешће бројних вјерника из Зете, Бара, Црмнице и Ријечке нахије, пререзао славски колач и обавио освећење новосаграђеног манастирског конака. Поводом празника Благовијести 7. априла 2006. године Митрополит Амфилохије служио је Свету архијерејску литургију током које је освештана обновљена црква Благовијести Пресвете Богородице. У току Службе у камени кивот похрањене су мошти ктитора ове древне светиње Преподобне Јелене Балшић, кћерке Светог кнеза Лазара, косовског великомученика. Послије 2010. године саграђен је конак у маслињаку и надограђено поткровље изнад постојеће радионице, и у склопу тог објекта наткривена помоћна просторија. Фрескописање храма храм Св.

Георгија завршено је 2015. године.

Упоредо са пословима на обнови, која још траје, сестринство манастира се бави иконописањем, справљањем љековитих мелема и напитака, израдом другог разноврсног рукодељства и повртарством. Када се упореди како је прије почетка обнове изгледао овај напуштени манастирски комплекс, који је био претворен у сметлиште, а цркве у штале ситне стоке, када је у порушеним храмовима једва птица могла заноћити, и како данас изгледа послје обнове и оплемењивања разним кулурама читавог острва, онда се може казати да су сви учесници обнове направили велики подвиг, а посебно игуманија Фотина Хасл са вриједним сестринством.

Митрополија црногорско-приморска од 2006. сваке друге године, на слави задужбине Преподобне Јелене Балшић, додељује истакнутим ствараоцима на српском језику награду за цјелокупно књижевно дјело „Јелена Балшић”.

Ово велико и свето мјесто данас је постало уточиште монахиња, вјере и поезије

Свете мошти

Манастир Бешка чува многе светиње. У манастиру су похрањене мошти благовјерне Јелене Балшић и честице моштију: Св. Јована Златоуста, Св. Великомученика Георгија, Св. Великомученика Димитрија, Св. Мученика Превлачких и Саваита, преподобног Герасима Јорданског, преподобне Марије Египћанке, преподобног Зосиме Туманског, Свете Ангелине Деспотице и Св. Максима Пећког.

Драгоцјености у манастиру

Од драгоцјености манастир Бешка посједује неколико старијих икона. Иконе Покрова Пресвете Богородице и Тихвинске иконе Мајке Божије је манастиру подарио пољак Јан Аксентијевић, који их је наследио од свог оца, који је био трговац, и од неког их је откупио за време револуције. Икона Св. Николаја Мирликијског је из 18. века, и веома је добра копија Новгородске иконе из 13. века.

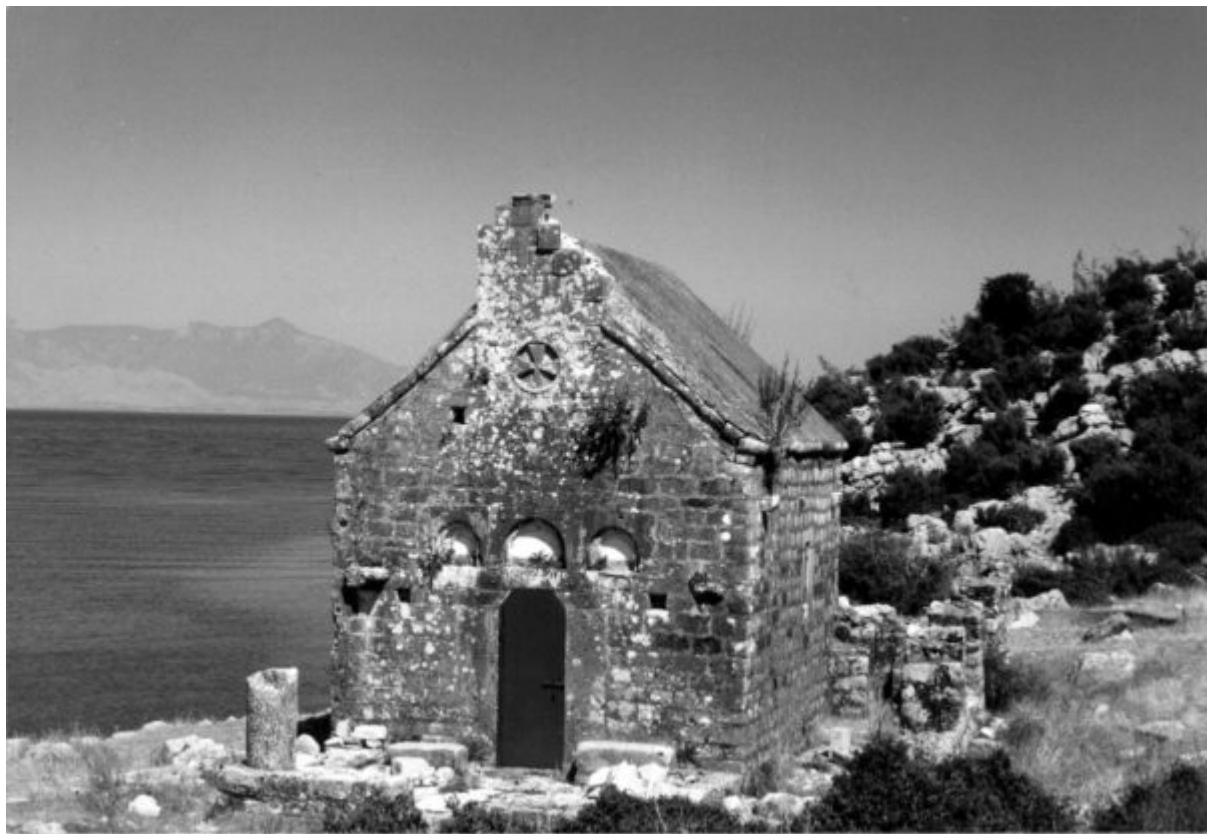
Бешка, Богородичина црква

mitropolija.com